

Vindkraftsprogram för Skara kommun 2025-2040

Samrådsversion

Beslutande instans: Samhällsbyggnadsnämnden

Beslutsdatum och -paragraf: SAMRÅDSVERSION NOVEMBER 2024

Dokumentansvarig: Samhällsbyggnadsförvaltningen

Revideras av: Samhällsbyggnadsförvaltningen

Dokumentet riktar sig till: Allmänheten, näringslivet, grannkommuner och regionen

Giltighetstid: Som längst till 2040

Diarienummer: SKA-SAM 2023/58

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Inledning.....	5
Syfte.....	5
Process.....	5
Projektorganisation och -genomförande.....	6
Programmets olika delar.....	6
Planeringsförutsättningar.....	6
Kommunens förutsättningar.....	6
Allmänna intressen.....	6
Riksintressen.....	7
Miljö kvalitetsnormer.....	7
Vatten.....	7
Buller.....	7
Miljömål och strategier.....	7
Plan- och bygglagen.....	7
Miljöbalken.....	8
Tillståndsärenden.....	8
Anslutning till elnätet.....	8
Samordning.....	9
Analys och Resultat.....	9
Metodik.....	9
1. Område 1 - Västra Gerum och Ardala.....	9
2. Område 2 - Norra delen av kommunen.....	9
3. Område 3 - Industriområde nära tätort.....	10
4. Område 4 - Mellan Hornborgasjön och Skara tätort.....	10
5. Område 5 - Stort område med natur- och jordbruksmark.....	10
6. Område 6 - Jordbruksmark med inslag av naturmark.....	10

7. Område 7 - Naturmark i norra delen av kommunen	10
Befintliga vindkraftverk	10
Vägledning och principer för vindkraft i Skara kommun	11
Bilagor.....	11

S
A
M
R
A

Sammanfattning

Skara kommun har utarbetat ett vindkraftsprogram för att öka produktionen av förnybar energi och stödja den gröna omställningen. Programmet identifierar sju områden som är lämpliga för vindkraftsetablering, baserat på en potentialstudie utförd av Sweco i samarbete med Västra Götalandsregionen. Syftet är att skapa en ram för hållbar integration av vindkraftverk, tydliggöra kommunens strategi och säkerställa att den följer nationella och regionala mål för förnybar energi och hållbar utveckling.

Programmet strävar efter att möta det förväntade ökade elbehovet och underlätta beslutsprocesser för vindkraft. De utpekade områdena har låg bebyggelsekoncentration och god tillgång till elnätet, valda genom en multikriterieanalys som beaktade vindresurser, infrastruktur och allmänna intressen. Befintliga vindkraftverk ska behållas och uppgraderas för att förlänga deras livslängd och öka effektiviteten.

Nya vindkraftverk bör etableras i sammanhållna grupper med hänsyn till landskapsbilden, och restriktivitet bör gälla för enstaka verk utom gårdsverk. Tornen ska utformas estetiskt och smakfullt utan reklam. Bullernivån vid bostäder får inte överstiga 40 dBA, och skuggtiden för närliggande bostäder ska begränsas. Samråd med Försvarmakten, Länsstyrelsen och grannkommuner är nödvändigt för att uppfylla alla krav och möjliggöra optimal placering av vindkraftverk. Noggranna miljöbedömningar ska utföras för att undvika negativ påverkan på skyddade områden och arter.

Genom detta vindkraftsprogram vill Skara kommun främja hållbar utveckling och bidra till energiförsörjningen, samtidigt som hänsyn tas till miljömässiga, kulturella, sociala och ekonomiska aspekter. Samarbeten med kringliggande kommuner uppmuntras för att maximera energiutvinningen från de områden som tas i anspråk.

Inledning

Skara kommun arbetar för att öka produktionen av förnybar energi som en del av den gröna omställningen och Elektrifieringsresan. Vindkraftsprogrammet innebär att kommunen anser de sju utpekade områdena som pekats ut i en potentialstudie är lämpliga för vindkraft samt anger vägledande principer för etablering av vindkraft i kommunen. Programmet utgör ett följduppdrag till Översiktsplan 2040 och utgår från översiktsplanens mål, inriktning och hänsyn.

Syfte

Syftet med detta tillägg är att skapa en ram för hur vindkraftverk kan integreras i Skara kommun på ett hållbart sätt. Programmet syftar till att tydliggöra kommunens strategi för vindkraft och säkerställa att den följer nationella och regionala mål för förnybar energi och hållbar utveckling.

Skara kommun vill bidra till samhällets elektrifiering och möta det prognostiserade elbehovet som väntas mer än fördubblas under de kommande 20 åren. Programmet vill skapa förutsättningar för enklare och snabbare beslutsprocesser om vindkraft samt inspirera marknadens aktörer att etablera nya vindkraftverk i kommunen. Målet är att uppnå den bästa möjliga balansen mellan miljömässiga, kulturella, sociala och ekonomiska aspekter, och att väga de allmänna intressena för befintliga boende och verksamheter mot intressena av att driva energiproduktion.

Process

Samhällsbyggnadsnämnden gav 2023-03-21, § 61, i uppdrag till Samhällsbyggnadsförvaltningen att ta fram en vindbruksplan. Ärendet initierades då Västra Götalandsregionen ville se till att alla kommuner i Skaraborg ökar sin elproduktion och erbjöd medfinansiering för vad en vindkraftsplan kostar. Arbetet inleddes med att i samarbete med den regionala satsningen Elektrifieringsresan, låta ta fram en potentialstudie för vindkraft i kommunen som utfördes som ett konsultuppdrag av Sweco: *Potentialen för vindkraft i Skara kommun* (2023-12-15). Denna rapport är basen för vindkraftsprogrammet och utgör även bilaga till programmet (se vidare nedan).

Vindkraftsprogrammet är utformat utifrån Skara kommuns riktlinjer för styrdokument (KS 2017/425). Vindkraftsprogrammet är ett aktiverande dokument på allmän nivå. Att dokumentet är aktiverande innebär att det är ett dokument som anger hur kommunen ska agera för att nå ett visst resultat. Att det är ett program innebär att det konkretiserar vilka åtgärder som ska göras men utan att ange detaljer för utförandet och ansvar för genomförandet. Programmet kan betraktas som en förstudie. Det kan också blanda långsiktiga mål och översiktliga direktiv med mer konkreta. Programmet är en lämplig form för långsiktighet i enskilda verksamheter.

Vindbruksprogrammet utgår från målsättningar, möjlig framtida markanvändning och de begränsningar och intentioner som anges i Översiktsplan 2040 vilken antogs 2023.

Vindbruksprogrammet kommer under samrådstiden att göras tillgängligt för för allmänheten och grannkommuner för att inhämta synpunkter inför beslut om antagande. Syftet med ett samråd är att informera och ge möjlighet till att lämna synpunkter. Synpunkter av allmän karaktär kommer att beaktas och om kommunen bedömer att synpunkterna har betydelse för vindbruksplanen kommer dessa synpunkter att tas hänsyn till inför beslut om antagande.

Projektorganisation och -genomförande

Plan- och byggstrateg Axel Demker har varit projektledare och är huvudförfattare till programmet. Samhällsbyggnadsnämnden är beslutande instans och nämnden, liksom allmänheten, har haft möjlighet att lämna synpunkter på förslaget under samrådsprocessen.

Programmets olika delar

- Program (det här dokumentet)
- Bilaga: ”**Potentialen för vindkraft i Skara kommun**” – underlagsrapport från Sweco och Västra Götalandsregionen 2023-12-15. Rapporten är den undersökning som ligger till grund för så väl utpekade områden som rekommendationer. Rapporten ska läsas tillsammans med planbeskrivningen men vid beskrivning av samma områden och/eller åtgärder gäller planbeskrivningen framför rapporten. Det är också de kartor som återges i detta dokument och som är märkta ”Vindkraftsprogram” i GIS-data som gäller, ej kartor och data från Sweco.
- GIS-data i kommunens databas märkta Vindkraftsprogram.

Planeringsförutsättningar

Kommunens förutsättningar

Skara kommun har goda förutsättningar för vindkraft med befintliga verk och lämpliga områden för framtida etablering. Kommunen har tidigare haft en vindkraftspolicy samt en fördjupad översiktsplan för vindkraft på Nordbillingen. Dessa dokument betraktas som inaktuella, vilket slutgiltigt bekräftas genom antagandet av detta program.

Allmänna intressen

Enligt plan- och bygglagen (PBL, 2010:900) ska allmänna och enskilda intressen avvägas inför exploateringsåtgärder. För vindkraft gäller oftast att den som ansöker om att uppföra vindkraftverk representerar det enskilda intresset. Det allmänna intresset är dock (minst) tvådelat genom att det dels innebär påverkan på omgivningen där verket ska placeras. Dels behöver det bedömas utifrån regionalt och nationellt energibehov och behovet av att tillföra fossilfri energi till elnätet när den så kallade elektrifieringen av samhället utgör en viktig beståndsdel i klimatomställningen. De allmänna intressena har varit en del av dataanalysen i rapporten *Potentialen för vindkraft i Skara kommun* och de områden som pekats ut och redovisas i denna planbeskrivning anses därmed uppfyllt. Dock ska det enskilda och allmänna intresset

alltid avvägas i samband med beslut om bygglov eller tillstånd för vindkraftverk, vilket är det tillfälle då denna avvägning fastställs juridiskt och bli överklagningsbar.

Riksintressen

Områden av riksintresse för Försvarsmakten och naturvård har identifierats, och utveckling inom dessa områden kräver särskild hänsyn och samråd med berörda myndigheter.

Miljö kvalitetsnormer

De flesta av miljö kvalitetsnormerna (MKN) baseras på krav i olika direktiv inom EU. MKN är ett juridiskt bindande styrmedel som regleras med stöd av 5 kap. miljöbalken. Det övergripande syftet med normerna är att skydda naturmiljön och människors hälsa. Miljö kvalitetsnormer anger bland annat förorenings- eller störningsnivåer men kan även bestå av gräns- och riktvärden. Det finns i dag normer för vattenförekomster, utomhusluft och omgivningsbuller. Det är myndigheter och kommuner som ska ansvara för att miljö kvalitetsnormer efterlevs.

Översiktsplanens ställningstaganden för miljö kvalitetsnormer är styrande även för exploatering i form av vindkraftverk och vid varje exploatering ska påverkan på miljö kvalitetsnormerna minimeras eller öka möjligheten till att de uppfylls.

Miljö kvalitetsnormer för luft bedöms inte relevant för exploatering för vindkraft.

Vatten

Den övergripande principen är att inga åtgärder eller verksamheter som leder till en försämring av statusen i sjöar, vattendrag och grundvatten är tillåtna. Detta enligt EU:s icke-försämringskrav.

Buller

Normen för omgivningsbuller utgår från de krav på kvaliteten på miljön som följer av Sveriges medlemskap i EU. Kommunen ska sträva efter att begränsa buller. Detta styrs bland annat av miljöbalkens allmänna hänsynsregler och reglerna om egenkontroll, tillsyn och prövning. Vid exploatering med vindkraft utreds bullersituationen och vilka skyddsåtgärder som eventuellt behöver vidtas för att uppnå en god ljudmiljö. Genom att placera nya verk inom de områden som pekats ut i detta dokument har dock bullerproblematiken begränsats för en större del av befolkningen.

Miljömål och strategier

Vindkraftsprogrammet uppfyller nationella miljömål och strategier i enlighet med ställningstaganden i Översiktsplan 2040. Vindkraftsprogrammet ska underlätta genomförandet av en hållbar utveckling i kommunen i enlighet med översiktsplanen.

Plan- och bygglagen

Enligt plan- och bygglagsförordningen (2011:338) 6 kap. 1§, krävs bygglov för vindkraftsverk som: är högre än 20 meter över markytan, eller som placeras på ett avstånd från gränsen som är mindre än kraftverkets höjd över marken eller som monteras fast på en byggnad, eller har en vindturbin med en diameter som är större än tre meter. Verk som kräver tillstånd behöver inget bygglov. Det som avgör om verksamhetsutövaren behöver söka bygglov är om det finns ett miljötillstånd.

Samråd om vindkraftsanläggning ska hållas med berörda boende och myndigheter innan en ansökan kan beviljas. Kommunen avgränsar sakägarkretsen och hör grannar och övriga berörda enligt 8 kap. 22 § PBL. Det kan även behöva samrådas med berörda i anmälningsärenden och tillståndsärenden enligt 9 eller 11 kap. MB.

Det finns även möjlighet för sökande att i tidigt skede ansöka om förhandsbesked om bygglov. I förhandsbeskedet görs en prövning av anläggningens placering. De villkor som godkänds i förhandsbeskedet provas också vid den slutliga prövningen av bygglovet.

Miljöbalken

Anmälan enligt miljöbalkens 9 kap. görs till kommunens samhällsbyggnadsnämnd och gäller för medelstora anläggningar såsom enstaka vindkraftverk med en totalhöjd större än 50 meter, för två eller flera vindkraftverk som står tillsammans (gruppstation) och för tillkommande verk som står tillsammans med ett eller flera andra vindkraftverk. Vad verksamhetsutövaren ska bifoga i sin anmälan beskrivs i 25 och 25a §§ förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (FMH, 1998:899). Om kommunen bedömer att verksamheten kan ha en miljöfarlig påverkan enligt 26 a § FMH ska verksamhetsutövaren söka tillstånd.

Tillstånd för stora anläggningar söks hos Länsstyrelsen och avser två eller flera vindkraftverk som står tillsammans (gruppstation) där verken har en totalhöjd 150 meter eller högre. Till stora anläggningar räknas också varje tillkommande verk högre än 150 meter som ska stå tillsammans med en redan tillståndspliktig gruppstation. Till stora anläggningar räknas även verk högre än 120 meter som tillsammans med redan uppförda vindkraftverk bildar sju eller fler verk.

Tillståndsärenden

Det är Länsstyrelsen som handlägger ansökningar som omfattas av tillståndsplikt eller där frivilligt tillstånd har sökts. Länsstyrelsen handlägger även de anmälningsärenden som kommunen har hänvisat till Länsstyrelsen.

Anslutning till elnätet

För att en vindkraftsetablering ska bli av krävs tillstånd för anslutning till elnätet från den som har nätkoncession i området; nätägaren. En avgörande fråga för detta är om det finns kapacitet i kraftledningsnätet eller om det finns möjlighet att bygga ut kapaciteten. Beroende på storlek hos vindkraftverket eller vindkraftsgruppen görs anslutningen till lokalnätet eller till regionnätet.

Enligt ellagen 3 kap. 7§ ska den som har nätkoncession i det aktuella området i första hand ansluta nya vindbruksområden till ledningsnätet.

Samordning

Vindkraftsprogrammets aktualitet bör ses över i samband med revidering av kommunens översiktsplan. Flera av rekommendationerna och de vägledande principerna sist i detta dokument, syftar till att etablering av vindkraft ska ske i bred samverkan mellan både offentliga och privata aktörer samt hänsyn tas till regionala behov och samordningsresultat. Programmet ska läsas tillsammans med översiktsplanen för bästa möjliga samordning med relevanta mål och processer för en hållbar utveckling av kommunen.

Analys och Resultat

Analysen har resulterat i identifieringen av sju områden inom Skara kommun som är potentiellt lämpliga för vindkraftsetablering. Dessa områden presenteras nedan med en kort sammanfattning av deras specifika förutsättningar.

Metodik

Metodiken för att identifiera lämpliga områden för vindkraft innefattar en multikriterieanalys där hinder och möjligheter bedöms. Denna analys baseras på GIS-data och inkluderar variabler som vindresurser, elnätsinfrastruktur, allmänna intressen samt bebyggelsestruktur. Denna analys finns i sin helhet i bilagan *Potentialen för vindkraft i Skara kommun*.

1. Område 1 - Västra Gerum och Ardala

- Area: 24 km²
- Låg bebyggelsekoncentration och närhet till regionnätsledning.
- Befintliga vindkraftverk som kan renoveras och/eller uppdateras.

Anmärkning: Området ingår i Försvarmaktens MSA-område. Försvarmaktens synpunkter på eventuell etablering av vindkraft inom detta område behöver utredas i tidigt skede.

2. Område 2 - Norra delen av kommunen

- Area: 37 km²
- Stora skogsområden med låg bebyggelsekoncentration.
- Närhet till stamnätsledning.

Anmärkning 1: Området kring Rösjömosse utvecklas som besöksmål och bedöms utgöra ett av få tysta områden i Skaraborg. Vid placering av verk inom område 2 behöver särskild hänsyn tas till Rösjömosse-områdets audiovisuella karaktär, så att det tysta området inte påverkas samt till besöksnäringen och upplevelsevärden av friluftsliv och naturvistelse som finns här. Samråd kan behöva ske med både Vara och Falköpings kommuner i dessa avseenden.

Anmärkning 2: Området ingår delvis i Försvarsmaktens MSA-område. Försvarsmaktens synpunkter på eventuell etablering av vindkraft inom detta område behöver utredas i tidigt skede.

3. Område 3 - Industriområde nära tätort

- Area: 9 km²
- Lämpligt för industriell utveckling och vindkraft.
- Nära regionnätsledning och stamnätsledning.

4. Område 4 - Mellan Hornborgasjön och Skara tätort

- Area: 16 km²
- Nära flera regionnätsledningar och transformatorstationer.
- Behov av utredning av naturvärden nära Hornborgasjön.

5. Område 5 - Stort område med natur- och jordbruksmark

- Area: 40 km²
- Befintliga vindkraftverk och närhet till regionnätsledning.
- Överlapp med områden av riksintresse för naturvård och kulturmiljövård.

6. Område 6 - Jordbruksmark med inslag av naturmark

- Area: 10 km²
- Nära tätort och järnväg.
- Möjlig konflikt med rekreationsområden och viltstråk.

7. Område 7 - Naturmark i norra delen av kommunen

- Area: 15 km²
- Nära regionnätsledning och befintliga vindkraftverk.
- Delar av området har låg bebyggelsekoncentration.

Befintliga vindkraftverk

För befintliga vindkraftverk i kommunen gäller att deras livslängd ska förlängas så långt möjligt, med hänsyn till att ianspråktagande av mark och anläggande av infrastruktur bör nyttjas under lång tid. Äldre verk i kommunen bör drivas vidare som tidigare, eller byggas om och uppdateras för att generera högre effekt per verk. Befintliga verk är viktiga för kommunen och regionens energiförsörjning. Att försöka återställa mark och sedan ta oexploaterad mark i anspråk utgör ett slöseri med mark och infrastruktur.

Vägledning och principer för vindkraft i Skara kommun

- Befintliga verk är viktiga för kommunens och regionens energiförsörjning och verk med tidsbegränsade tillstånd bör ges permanenta tillstånd.
- Skara kommun bör prioritera områden med låg bebyggelsekoncentration och god tillgång till elnätinfrastruktur för att minimera konflikter och kostnader.
- Etableringar bör ske i områden som kan hålla många verk. Restriktivitet bör gälla för etablering av få/enstaka verk, undantaget gårdsverk.
- Vindkraftverk bör byggas i sammanhållna, ordnade grupper och med hänsyn till landskapsbilden.
- Varje samlad grupp av verk bör i normalfallet innehålla endast en typ av verk.
- Tornen bör utformas och färgsättas på ett för platsen estetiskt och smakfullt sätt och för en god helhet. Reklam på tornen bör ej tillåtas.
- Verken ska ej bullra mer än 40 dBA vid bostadshus. Strängare riktvärde kan gälla t.ex. för bostäder i vindskyddade lägen eller om markanvändningen är friluftsliv.
- Den faktiska skuggtiden för bostäder i närheten ska högst vara 8 timmar/år, 30 minuter/dag.
- Informationstavla om projektet, varningsskyltar för nedfallande is och eventuellt restriktioner för allmänheten bör sättas upp på lämplig plats i anslutning till vindkraftsverk.
- Fortsatta dialoger med Försvarmakten, Länsstyrelsen, och närliggande kommuner är avgörande för att säkerställa att planerna uppfyller alla krav och möjliggör optimal placering av vindkraftverk. Kontakt med Försvarmakten får dock tas i samband med varje etablering på grund av deras rutiner.
- Noggranna miljöbedömningar och inventeringar av natur- och kulturvärden är nödvändiga för att undvika negativ påverkan på skyddade områden och arter.
- Skara kommun bör också överväga möjligheter att kombinera vindkraft med solkraft i lämpliga områden för att optimera användningen av mark och infrastruktur.
- Skara kommun samarbetar gärna med kringliggande kommuner för att få ut så mycket energi som möjligt utifrån de områden som tas i anspråk. Om det är en begränsad yta i en kommun kan det fortfarande finnas förutsättning för att komplettera med vindkraft över kommungränsen, men det kräver i sin tur tidiga dialoger och gemensamma målsättningar

Bilagor

- **”Potentialen för vindkraft i Skara kommun”** – underlagsrapport från Sweco och Västra Götalandsregionen 2023-12-15